

Broj: 1681-UP/13
Dana, 25.11.2013. godine

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske
n/r ministra, gđin Goran Mutabdžija

Predmet- Mišljenje,
- Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju

Razumijevanje i uživanje ljudskih prava važan je dio pripreme svih mladih ljudi za život u demokratskom društvu. Pojmovi povezani sa ljudskim pravima mogu se i moraju usvojiti što ranije. Škole zato trebaju obezbijediti uslove u kojima će učenici neposredno doživjeti ostvarivanje ljudskih prava.

Škole u svom djelovanju trebaju podsticati učešće roditelja i ostalih članova zajednice.¹

Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju² jasno je definisao ciljeve obrazovanja.

Da bi škola ostvarila ciljeve obrazovanja definisane zakonom ona mora definisati i prava i obaveze, a ne samo odgovornost, svih u obrazovnom sistemu.

Da bi škola obezbijedila poštovanje prava učenika, propisi moraju definisati i prava i obaveze i odgovornost učenika u obrazovnom procesu.

Učenik je subjekt prava, on ima i prava i obaveze. Nemogućnost ostvarivanja prava definisanih zakonom je osnov za podnošenje prigovora nadležnom organu, kao što je neispunjavanje zakonom definisanih obaveza osnov za pokretanje odgovornosti učenika.

Škola ima izuzetno važnu ulogu ne samo u obrazovanju već i vaspitanju učenika. Međutim, bez aktivnog učešća i roditelja i djece, bez adekvatne podrške lokalne zajednice, dovodi se u pitanje ostvarivanje ciljeva obrazovanja kako su zakonom definisani. Zato je vrlo važno zakonom utvrditi da su programi prevencije u zaštiti djece od različitih oblika neprihvatljivog ponašanja obaveza obrazovnog sistema.

Roditelji imaju primarnu obavezu i odgovornost brinuti za zdravo odrastanje svoje djece i oni u obrazovnom sistemu imaju izuzetno važnu ulogu.

¹ Preporuka Vijeća Evrope broj R(85)7 o učenju o ljudskim pravima u školi,

² Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, Službeni glasnik RS broj. 74/08, 71/09 i 104/11

Nedovoljna saradnja roditelja i škole je problem na koji ukazuju i nastavnici i uprava škole, ali i roditelji ističu da ta saradnja nije na potrebnom nivou.

Da bi se izbjegle situacije u kojima se odgovornost zbog povrede prava djeteta uvijek traži na drugoj strani, neophodno je zakonom definisati ulogu i važnost roditelja u obrazovanju njihove djece i utvrditi postupanje zbog propuštanja dužne pažnje roditelja i nesaradnje sa školom.

Pravila ponašanja i školska disciplina su izuzetno važni za nesmetan rad škole. Zato je važno da ta pravila budu definisana, a da se za učenike koji ne poštuju pravila školske discipline obezbijede dodatne mjere i pojačan vaspitni rad u cilju promjene ponašanja.

U skladu sa ovlaštenjima utvrđenim članom 7. Zakona o Ombudsmanu za djecu³ dostavljam Vam Mišljenje na

-Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju

S poštovanjem,

Ombudsman za djecu
mr Nada Grahovac

³ Službeni glasnik Republike Srpske broj 103/08 i 70/12

Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona osnovnom obrazovanju i vaspitanju

1. Zakonom su, član 7. definisani ciljevi obrazovanja, ali zakon ne utvrđuje opšte ishode obrazovanja i vaspitanja

Prijedlog – Neophodno je iza člana 7. dodati novi član koji utvrđuje ishode učenja.

Sistem obrazovanja i vaspitanja mora da obezbijedi uslove da učenici steknu znanja i vještine koji će doprinijeti njihovom razvoju i uspjehu, ali i njihovih porodica i društva u cjelini, na način da učenici budu osposobljeni da:

- usvajaju, primjenjuju i razmjenjuju stečeno znanje,
- nauče kako da uče,
- ovladaju znanjima i vještinama potrebnim za nastavak školovanja,
- identifikuju i rješavaju probleme i donose odluke koristeći kritičko i kreativno mišljenje,
- odgovorno i efikasno upravljaju sobom i svojim aktivnostima,
- prikupljaju, analiziraju, organizuju i kritički procjenjuju informacije,
- rade efikasno sa drugima, kao članovi tima, grupe, organizacije i zajednice,
- pokreću i spremno prihvataju promjene, preuzimaju odgovornost i imaju jasnu orijentaciju ka ostvarivanju ciljeva i postizanju uspjeha.

2. U članu 30. utvrđeno je da škola donosi statut, ali zakon ne utvrđuje sva pitanja koja statut definiše.

Prijedlog - Statut je opšti akt ustanove kojim se uređuje organizacija, način rada, upravljanje i rukovođenje školom, obezbjeđuje ostvarivanja prava učenika i zaposlenih, zaštita bezbjednosti učenika i zaposlenih, način objavljivanja opštih akata škole i obavještanje zainteresovanih o odlukama nadležnih organa škole i druga pitanja u skladu sa zakonom.

Istim članom utvrđeno je da Školski odbor u saradnji sa Nastavničkim vijećem donosi Etički kodeks za neposredne izvršioce vaspitno obrazovnog rada u školskoj ustanovi. Zakon ne utvrđuje šta se Kodeksom definiše.

Prijedlog - Potrebno je definisati šta se Etičkim kodeksom uređuje.

U istom članu dodati novi stav:

Školski odbor u saradnji sa Savjetom roditelja, Savjetom učenika i Nastavničkim vijećem donosi Pravilnik o kućnom redu u školi.

Pravilnikom o kućnom redu u školi definišu se:

- pravila i obaveze ponašanja svih u obrazovnom sistemu za vrijeme njihovog boravka u ustanovi, u unutrašnjem i vanjskom prostoru (dvorište, igralište) učenici, roditelji, nastavnici i svi drugi,
- pravila međusobnog odnosa učenika,
- pravila međusobnog odnosa učenika i nastavnika i svih zaposlenih u ustanovi,
- pravila bezbjednosti i zaštita od socijalno neprihvatljivog ponašanja,
- odnos prema imovini.

3. Zakon ne definiše prava i obaveze učenika u obrazovnom sistemu, a utvrđuje njihovu odgovornost za povredu obaveza. Potrebno je dodati novo poglavlje.

Prijedlog –Potrebno je dodati novo poglavlje- Prava i obaveze učenika

Prava učenika

Zaposleni u vaspitno obrazovnoj ustanovi dužni su obezbijediti poštovanje prava učenika, posebno pravo na:

- kvalitetan vaspitno obrazovni rad u skladu sa ciljevima definisanim ovim zakonom,
- uvažavanje ličnosti,
- zaštitu od svakog oblika diskriminacije,
- zaštitu od svakog oblika nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i zloupotrebe,

- informacije o pravima i obavezama o svim pitanjima koja se na njega odnose,
- izražavanje mišljenja i učestvovanje u svim postupcima koji se njega tiču,
- podršku za svestran razvoj ličnosti, posebno za iskazane talente i postignute rezultate,
- pravo na prigovor u skladu sa zakonom,
- pravo na učešće u radu Savjeta učenika,
- pravo na predlaganje mjera za unapređenje vaspitno obrazovnog procesa
- pravo na organizovanje u različite grupe (klubovi, parlament učenika i sl).

Obaveze učenika

U ostvarivanju svojih prava učenik ne smije ugrožavati druge u ostvarivanju prava.

Obaveza učenika je da:

- redovno pohađa nastavu i izvršava školske obaveze,
- radi na usvajanju znanja i vještina utvrđenih programom škole,
- poštuje ličnost drugih učenika, nastavnika i svih zaposlenih,
- poštuje školska pravila i odluke nadležnih organa škole,
- redovno pohađa druge oblike vaspitno obrazovnog rada koje je sam izabrao,
- ne ometa izvođenje nastave i ne napušta čas bez prethodnog odobrenja,
- čuva udžbenike, nastavna sredstva, imovinu drugih učenika i škole,
- stara se o očuvanju životne sredine.

4. Članom 44. stav 4. Zakona definiše se umanjene učenika u odjeljenju u kojem su učenici sa smetnjama u razvoju.

Prijedlog - Na ovaj način, primjena Zakona u praksi može dovesti u pitanje dostupnost prava na obrazovanje svim učenicima pod istim uslovima. Zakonom treba ostaviti mogućnost da u izuzetnim i opravdanim slučajevima, uz saglasnost resornog ministarstva, taj broj može biti i veći od optimalnog.

5. U članu 44. potrebno je izvršiti izmjene, jer centar za socijalni rad ne donosi rješenje kojim preporučuje upis učenika u specijalna odjeljenja, (tačka 13c)

6. Zakonom nije utvrđeno pravo djeteta sa smetnjama u razvoju na podršku asistenta u obrazovnom sistemu. S obzirom da je jedan broj asistenata uključen u obrazovni sistem, neophodno je to zakonom urediti.

Prijedlog – Neophodno je Zakonom definisati pravo na asistenta u nastavi za djecu sa određenim smetnjama u razvoju, te ko i pod kojim uslovima može biti asistent u nastavi i ko vrši nadzor u njegovom radu.

7. **Prijedlog** - U članu 56. dodati stav 3. na način:

Roditelj ima pravo i obavezu učestvovati u obrazovanju svoga djeteta, aktivno saradivati sa školom i biti redovno obaviješten o aktivnostima djeteta.

Roditelj je dužan brinuti se o redovnom izvršavanju obaveza djeteta u školi, te o nemogućnosti ili spriječenosti djeteta u izvršavanju obaveza, obavijestiti školu najkasnije u roku od 8 dana.

Ako roditelj zanemaruje svoje obaveze, škola mu je dužna uputiti pisani poziv za razgovor sa razrednikom i stručnom službom škole.

Ako roditelj i dalje zanemaruje svoje obaveze, škola je dužna o tome odmah obavijestiti nadležni centar za socijalni rad, koji će obavijestiti školu o mjerama koje su preduzeli u konkretnom slučaju.

8. **Prijedlog** - Zakonom utvrditi zabranu svake prodaje i/ili reklamiranja proizvoda u školi koji nisu u skladu sa ciljevima obrazovanja definisanim zakonom.

9. Član 82. utvrđuje odgovornost učenika zbog povrede njihovih obaveza. Međutim, Zakon ne utvrđuje obavezu vođenja vaspitno-disciplinskog postupka niti pravila po kojima se postupak vodi, ne utvrđuje obavezu da učenik mora biti saslušan, ne utvrđuje obavezu pojačanog vaspitnog rada sa učenikom, što za posljedicu ima da se mjere izriču bez vođenja postupka i utvrđivanja svih odlučnih činjenica i okolnosti.

Jedan broj škola za svaku povredu obaveza učenika obavještava roditelje i piše odluku o izrečenoj mjeri, dok neke škole to ne čine ni u slučaju težih povreda. Prepuštanje školi da to uredi svojim normativnim aktom, bez jasnog zakonskog okvira o tim pitanjima, za posljedicu ima da je pristup škola o pitanjima odgovornosti učenika potpuno različit.

Prijedlog – U članu 82. dodati stav:

Škola je dužna da uz učešće roditelja, odnosno staratelja djeteta, u cilju promjene ponašanja kod učenika, pojača vaspitni rad sa učenikom zbog povrede obaveza koje učenik vrši, i to stručnim radom razrednog starješine, pedagoga i psihologa u školi, a po potrebi i sa odgovarajućim ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite.

Za povrede obaveza učenika škola mora voditi vaspitno-disciplinski postupak o kome mora biti obaviješten roditelj, odnosno staratelj djeteta.

U vaspitno-disciplinskom postupku, u prisustvu roditelja, odnosno staratelja, učenik, ali i ostali učesnici i svjedoci moraju biti saslušani.

Vaspitno-disciplinski postupak pokreće direktor škole.

10. S obzirom da je postojećim zakonom prepušteno školama da različitim programima preventivno djeluju u zaštiti prava učenika po različitim osnovama

Prijedlog – Neophodno je zakonom urediti: Programi zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, programi zaštite zdravlja učenika i programi različitih oblika rizičnog ponašanja, kao što je upotreba alkohola, droga i duvana, maloljetnička delikvencija, su sastavni dio školskog programa i ostvaruju se kroz različite aktivnosti u redovnoj nastavi i vannastavnim aktivnostima sa učenicima, zaposlenima i roditeljima, odnosno starateljima učenika.

11. Član 117. mijenja se na način da Zakon uopšte ne utvrđuje koje mjere se mogu izreći zaposlenima zbog povrede njihove radne dužnosti u obrazovnom sistemu. Zaposlene u obrazovnom sistemu treba da štiti zakon, svi drugi propisi i opšti akti treba da budu u skladu sa zakonom.

Nepostojanje jasnog zakonskog okvira za posljedicu ima vrlo različit pristup u pokretanju i vođenju postupka, izricanje mjere, nadležnog organa i sl.

Prijedlog – Zakonom utvrditi koje mjere se izriču za koje povrede radne dužnosti, da li i kad se pokreće, pitanje zastare i sl.

12. Nacrtom Zakona mijenja se član 140.-aktiv direktora, ali izmijenjeni član propustio je utvrditi nadležnosti i ovlaštenja aktiva direktora.

Prijedlog – U članu 140. iza stava 2. dodati novi stav kojim se definišu nadležnosti i ovlaštenja aktiva direktora (kao što je to već bilo definisano).

S poštovanjem,

Ombudsman za djecu
mr Nada Grahovac

